

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 7-2018
från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

En GLAD PÅSK..

.....vill jag med det här gamla påskkortet tillönska dig som läsare av mina Nyhetsbrev.

Påskkortet skickades omkring år 1900 till Justina Paulsson i byn Faritslöv, när hon ännu var en liten flicka. (Justina gifte sig sedermera med Nils P. Svensson och blev Birgit Nilssons mor.)

Påskkortet var en detalj i den mängd av sparade saker som framträdde, när hemmet i Svenstad inventerades efter det att Birgit avlidit och tankarna på att skapa ett Birgit Nilsson Museum började ta form.

Allt detta material – inte minst Birgits material från skolan i Svenstad – var en enorm tillgång för mig, när jag skulle verkställa det uppdrag jag fått av Birgit Nilsson Museum – att skriva en bok om Birgits barndom och ungdom.

Bl.a. Birgit egna skoluppsatser – samlade i mer än 100(!) skrivhäften - blev värdefulla , när det gällde att forma bilden av Birgit som barn och hennes tid i Svenstads skola.

Cykeln – tema i detta brev

Från cykelns barndom. Sannolikt omkr. 1905. Bild från Kristina Lindgren.

Cykeln är ett av de temata, som präglar detta Nyhetsbrev. Liksom allt annat har – förstås - cykeln en historia. För den tidens (1890-talet) ungdomar innebar cykeln, att världen vidgades. Tidigare hade det varit gångavstånd som gällde, när ungdomarna skulle söka kontakter med varandra. För kamratträffar, lekaftnar, dansaftnar osv. För de vuxna innebar cykeln att man kunde ta sig till jobb betydligt längre bort än när det var apostlahästarna som gällde.

Min föräldrageneration, som upplevde cykelns barndom, har kunnat berätta åtskilligt om hur cykeln vidgade världen – för dem som hade råd att skaffa cykel....

Om även du har fått ta del av liknande berättelser, får du gärna skriva och berätta. Det kan bli värdefulla pusselbitar för att komplettera bilden av åren kring sekelskiftet – cykelns barndomstid. Vinjettbilden med de tre cyklisterna har lämnats in till mitt arkiv av Kristina Lindgren i Greve.

Idag: Cykling vägen till hälsa

I nästa avsnitt får du en förklaring till att jag i rubriken ovan markerar en så självklar sak som att det är hälsosamt och nyttigt för kroppen att motionera – exempelvis genom att cykla. Det här ämnet har jag återkommit till då och då i tidigare Nyhetsbrev.

Vi har kunnat glädja oss åt att det nu byggs ut nya cykelleder i vår kommun. Bravo!! Allt fler kan göra sköna cykelutflykter. Många kan avstå från bilen för att uträtta ärenden ”inom cykelavstånd”. Cyklisten mår bättre. Miljön mår bättre.

Läkare ger idag de självklara råden ”motionera mera”. All motion – inklusive cykling – är nyttigt för kroppen.

Så har det inte varit alltid. I nästa stycke kan du läsa om vad läkare kunde säga under cykelns barndom.

Då: ”Cykling gör kvinnor fula”

Minnesförlust, depression och s.k. cykelansikte

Det var några av de skador, som läkare på 1890-talet varnade kvinnor för att cykling kunde leda till.

Detta var under cykelns barndom. 1890-talet var cykelns årtionde i västvärlden. Framför allt kvinnor tog till sig det nya transportmedlet. Kvinnorna jublade, men många män var djupt oroade av den nya tvåhjuliga kvinnofrigörelsen. Manliga läkare kunde varna för att cykelns fart och skakningar kunde åsamka skada. Livmodern kunde skakas loss!!!

Det mest fruktade var dock att det kunde leda till det s.k cykelansiktet.

Så här kom man fram till detta påstående:

Överansträngning, upprätt hållning, och omedvetna försök att hålla balansen har en tendens att skapa ett slitet och utmattat cykelansikte.

Så skrev den amerikanska veckotidningen The Literary Digest 1895, och hänvisade till "medicinska rapporter från England". Cyklande kvinnor skulle enligt dessa rapporter få en blek hudfärg, skuggor under ögonen och ett kroniskt slitet utseende.

Även vissa företrädare för kyrkan tog ställning mot de cyklande kvinnorna, särskilt om de cyklade under vilodagen:

"Kristendomen är beroende av att de troende helgar vilodagen. Cykelansiktet hos kvinnor är därför Guds straff för de kvinnor som cyklar på vilodagen."

Mot slutet av 1890-talet

upphörde dock farhågorna beträffande farligheten med att cykla. Man började med att begränsa faromomenten till nybörjarna. Några tröstens ord:

Så snart en cyklist känner sin styrka och vinner tillit till både sin balansförmåga och till fysikens lagar, kommer ansiktsuttrycket (cykelansiktet !!) att försvinna.."

Detta slog en läkare fast 1897.

Så här är det ju ofta när något nytt dyker upp. Visst kan vi le – eller skratta – åt sådant som vi idag finner absurt. I sådana ögonblick kan det vara nyttigt att ta sig en funderare om framtiden: vad kommer bjärebor, som lever här om 100 år, att tycka och tänka om de föreställningar som vi har 2018? Vad kommer man att skratta åt?

Farorna med cykling var inte det enda av det nya under 1800-talet som kunde oroa.

Jag minns de berättelser jag kom i kontakt med i samband med mitt arbete med boken "På räls över Hallandsås under 130 år". När de första ångloken frustade fram över landskapet, förutspåddes de värsta olyckor. Kor skulle mista den kalv de bar på. Mjölkkor skulle sluta ge mjölk. Hästar skulle skrämmas i sken. Folk skulle bli mentalt skadade av att åka i så hög hastighet. 24 km i timmen....

Leve cykeln!

Alltså: Väl mött i cykelspåret – någonstans på bjärehalvön. I framtiden blir vi många fler som cyklar. För hälsans skull. För njutningens skull. För miljöns skull. Nu blir det fler som ges möjlighet att färdas på detta sätt. El-cykeln i olika former - och ibland med mer än två hjul - gör, att allt fler kommer att kunna ge sig ut på våra cykelvägar och uppleva skönheten i landskapet, doften från blommor och annat i naturen, och allt det övriga som cykelturen bjuder på.

Läsekretsen – bästa uppslagsboken

Då och då har jag kunnat konstatera, att om jag – eller någon läsare – ställts inför frågor av lokal art, som man inte lyckats hitta svar på i någon källa – inte från Svensk Uppslagsbok, inte från Google eller någon annan källa – då har jag skickat frågan till mina läsare. Och vips, har svaret kommit.

Nu är det aktuellt med en ny fråga från en läsare. Det handlar om Småryds gård och dess invånare en tid tillbaka.

Vet du något om Småryds gård och dess människor.

Frågan kommer från medarbetaren vid Sveriges radio, Gunnar Bolin. Han är sommar-bjärebo sedan födseln och arbetar nu på en bok om sin farmor. I boken kommer familjens sommarställe, Småryds gård, att spela en stor roll.

Gunnars farmors far köpte Småryds gård vid tiden kring förra sekelskiftet. Det var han, Wilhelm Bolin, som anlade den stora fruktträdgården och lät bygga villan nere vid havet.

Nu söker Gunnar uppgifter och minnen från gården. Verksamheten, människorna mm Alla minnen och uppgifter är välkomna. Bl.a. gäller det fruktodlingen före 2:a världskriget, tillverkningen av fruktättika mm.

När ordet ättika nämns hajar jag till. Jag vet att jag i något sammanhang – i någon av mina böcker, i någon artikel i Bjärebygden eller i Nyhetsbrev – har skrivit om tillverkningen av ättika på Smårydsgården. Jag kommer dock inte ihåg i vilket sammanhang jag skrivit om detta ämne. Tack för upplysning...

Att vandra är skönt – och nyttigt.

Du som läst mina Nyhetsbrev under en längre tid har förstås noterat, att det där med att vandra är en av mina käpphästar. Nu ser jag i olika media, tidningar, radio och TV, att det finns många, som håller med mig om vandringslivet många förtjänster. Det ger inte bara fysisk motion för hela kroppen. Det ger hjärnan den energi och den stimulans som den behöver.

Nu läser jag i de lokala bladen att även de kommunala beslutsfattarna håller med. Nya vandringsleder är på gång på olika håll i kommunen.

Bra.

Raskt över till ett annat ämne:

Nyligen var ämnet fattigdom förr

i Bjäre ett genomgående tema i ett Nyhetsbrev. Jag befarade, att innehållet skulle uppfattas alltför tungt av läsarna. Så var det inte. Tvärtom. Efter just det Nyhetsbrevet kom det extra många positiva kommentarer.

Därför vågar jag återkomma med en del som inte fick plats i det tidigare brevet.

Till bilden av fattigdomen hör det faktum, att kommunen ordnade auktioner på de fattighjon, som inte kunde ta hand om sig själva och som inte hade anhöriga att få hjälp av.

”...vinna inträde å Idiotanstalten...”

Här kommer några glimtar bland det, som inte fick plats. Bl.a. gäller det de många protokollen från fattigvårdsstyrelsen om bortackordering av fattiga, som inte kunde ta hand om sig själva.

Kommunalnämnden i V. Karups beslöt 17 oktober 1899:

§ 3. ” Till kläder åt hustrun, L.P:s flicka, hvilken å fattigvårdsstyrelsens bekostnad skall vinna inträde å idiotanstalten i Hesselholm, anslogs ett belopp som utbetalas med 30 kronor”

Fattigvårdsstyrelsen i V. Karup 20 september 1899.

Till skolorådet hade inkommit en skrifvelse med anhållan om att fattigvårdsstyrelsen måtte ombesörja, att skomakaren J P: dotter, hvilken vore mindre vetande, blefvo intagen å passlig anstalt och blev denna ansökan bifallen”

Kommunalnämnden i V. Karup 10 oktober 1900:

§ 2. Bortackorderades L.G till C.H.: änka. I Drängstorp för 142 kr, P.A.K. Glimminge, till P.J. dersammastedes, 125 kronor

§3. För ringning och grafning för B.P.B. i Varan utbetaltes 10 kr.

Under Slankveckan skulle mycket hända

I 1800-talets Sverige hade landsbygdens pigor och drängar sin "slankvecka" på hösten – efter det att skörden var bärgad. Det var under den veckan som pigan eller drängen kunde försöka skaffa sig ett annat jobb.

Det hände mer under denna vecka:

Marknad. Det var ett tillfälle inte bara för att köpa och sälja.

På marknaden kunde man knyta kontakter.

Från litteraturen har vi ju exempel på detta. Exempelvis i Snoilskys dikt, **På Värnamo marknad**, får vi träffa på Per och Kersti, som nu skulle knyta band mellan varandra. De fann att de inte hade råd att gifta sig genast. Först måste de tjäna ihop mer per pengar. Som det uttrycks i dikten:

"...så skildes de att taga tjänst

Envar med mod och hopp.

Om sex år vi ses här igen.

Så hade de gjort opp

Min boklåda

Boktitel	Ord.pris	Rea-på-rea-pris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	*
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebör berättar om Bjäre	Slutsåld	*
Strövtåg i Bjäres historia	330	70
På räls över Hallandsås under 130 år	Slutsåld	*
NÄRA HAVET trivs jag bäst	350	Ny

- Kommentar: Enstaka ex. kan finnas att köpa hos säljställena.

Det hände 1969

Det kan vara nyttigt att då och då blicka tillbaka även på den del av vår historia som ligger nära vår egen tid.

En liten kavalkad med en del av det som hände ett slumpvis valt år för inte så länge sedan. 1969:

- Bjäre Härads Hembygdsförening firar 40 år . Bl.a. med utställningen "Bjäre igår-idag och i morgon".
- Rederi AB Nordstiernan meddelar, att man har för avsikt att lägga ner Norrvikens trädgårdar vid årets slut.
- En plan för en genomfartsled genom Båstad presenteras. Det väcker våldsamma protester.
- Regeringen bestämmer att Ö.Karup skall tillföras båstadblocket.
- I Båstad anordnas "Franska veckan". Bland medverkande kan nämnas Lasse Holmquist och "Stålfarfar".
- Pastor Simonsson håller avskedspredikan i Båstad. Han efterträds av Sven Hernquist.
- Sommaren bjuder på idealiskt semesterväder. Turismen i Bjäre uppvisar rekordsiffror.
- ABF Båstad-Bjäre redovisar rekordsiffror i antalet studiecirkel
- Efter den varma sommaren bjuder hösten på våldsamma stormar. Bl.a. drabbas fruktodlarna.
- Samtliga fyra kommuner i "båstadblocket" uttalar sig för samgående i en kommun 1971

- På kommunfullmäktiges decembermöte blir det dramatiskt när man skall behandla frågan om ansvarsfrihet för CBK i ett ärende som under flera år orsakat stor splittring i de kommunala leden.
- Under hela året har pågått heta debatter om vilken ort i den blivande storkommun som skall bli centralort. Båstad eller Förslöv.

Det hände förstås mycket mer i det som vid det laget ännu var ett "kommunblock". Det nämnda får dock räcka som smakprov.

Vi som har facit

vet, att det blev ett samgående. Kommunblocket blev en kommun – Båstads kommun – med Båstad som centralort.

Det innebar bl.a. att Ö. Karups församling, tillhörande dåvarande Karups kommun i Hallands län, hade tillförts Båstads kommun.

Samtidigt som jag läser om kommunreformen 1971

nås jag av rapporter om planer på ytterligare förändringar . Antalet kommuner i landet skall begränsas. Det behövs större enheter – större kommuner - anser några planerare på regional- och nationell nivå..

Till sist.

Vet du någon som du tror skulle uppskatta att få mina Nyhetsbrev – tipsa gärna.

Kalle Eriksson
Bjäreförlaget
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad
kalle@bjarenet.com
0431-365 332